

BERLİN'DEKİ LİBYA KONFERANSI IŞIĞINDA ALMANYA'NIN DIŞ POLİTİKA GELENEĞİ VE DÖNÜŞÜMÜ

ZAFER MEŞE

SETA | PERSPEKTİF

OCAK 2020 · SAYI 260

- Berlin'deki liderler zirvesinin hedefi ne?
- Almanya'nın bu zirveye ev sahipliği yaparak ulaşmak istediği netice nedir?
- Türkiye, Rusya ve Almanya küresel ve bölgesel krizlere bir çözüm inisiyatifi oluşturabilir mi?

Libya iç savaşının giderek şiddetlenmesi ve Rusya örneğinde uluslararası aktörlerin Libya'yı yerel unsurlar kullanarak vekalet savaşı alanına dönüştürme çabaları Almanya'yı harekete geçirmiştir. Alman hükümeti BM'nin Libya temsilcisi Ghassan Salame ile Eylül 2019'da bir araya gelerek Berlin'de uluslararası bir konferans yapılması hususunda mutabakata varmıştır.

Kaddafi rejiminin 2011'de sona ermesi ve akabinde sekiz yıl süren iç savaşın uluslararası diplomasi kullarında kayda değer bir aktör olmayan Almanya'nın Berlin Konferansı inisiyatifi ile devreye girmesi ne anlama gelmektedir ve nasıl okunabilir?

Almanya'nın Libya krizinde tek başına BM ile ortak bir inisiyatif almasını Avrupa Birliği'nin (AB) dış politika ve güvenlik politikasının son yıllarda zor bir dönemden geçmesi mümkün kılmıştır. Altında AB'nin dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan krizlere yanıt vermekte yetersiz kalmış olması yatmaktadır. Avrupa kıtasında ve uluslararası sistemde vuku bulan krizlere AB bünyesinde çözüm üretilememesi (Uk-

rayna, Suriye ve Libya krizleri) veya AB üye ülkelerin egemen olduğu kendi coğrafyasında krizlerle yalnız bırakılması (Almanya'nın karşı karşıya kaldığı mülteci krizi) Almanya'yı uluslararası kurumlar nezdinde ve üçüncü ülkeler ile ilişkilerinde AB'nin dış ve güvenlik politikasını yönetmeye zorlamıştır. AB-Türkiye mülteci anlaşması bu gidişatın bir örneğidir.

Almanya bu görevi ifa ederken özellikle Fransa ile ikili ilişkileri sekteye uğramıştır. Fransa adeta Almanya'ya meydan okur bir çıkışla alenen Almanya'nın politikalarını eleştirerek uzun zamandır ikili ilişkilerde yaşanmamış bir kontrollü gerginlik stratejisi yürütmektedir. Bazı örnekleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un Alman-Rus ortaklığında Rus doğal gazını Avrupa'ya taşıması öngörülen Kuzey Akım 2 boru hattı projesinin AB'nin çıkarlarına hizmet etmediği eleştirisi ve bu bağlamda ABD'nin projeye karşı devreye soktuğu yaptırımlara sessizce destek vermesi,

ZAFER MEŞE

Bonn Rheinische Wilhelms Üniversitesi Felsefe Fakültesinde Siyasal Bilimlerini Magister Artium derecesi ile tamamlayan Meşe Kudüs İbrani Üniversitesi'nde dil eğitimi (İbranice, Arapça) ve Ortadoğu bölgesel politikaları dersleri almıştır. Aynı zamanda İsrail-Almanya ilişkileri üzerine ders vermiştir. Akabinde Almanya Federal Meclisinde iki yasama dönemi Hristiyan Demokrat Partisi Meclis Grubu Dışişleri Çalışma Grubunda kıdemli uzman olarak dış politika, ekonomi ve güvenlik politikaları alanlarında danışmanlık yapmıştır. Akabinde Havacılık sektöründe kurumsal ilişkiler ve iş geliştirme alanlarında küresel şirket bünyelerinde üst düzey yönetici olarak kamu diplomasi ve siyasi lobi çalışmalarında bulunmuştur. German Marshall Fund of the United States of America düşünce kuruluşunun Fellowship programına dahil olan Meşe uzun yıllar farklı Amerikan ve Alman düşünce kuruluşlarında uluslararası ilişkiler, göç ve mülteci politikaları alanlarında çalışmalarda bulunmuştur. Neredeyse hayatının yarısını Ortadoğu, Afrika ve Balkanlarda geçiren Meşe 2017 Temmuz ayından itibaren SETA Berlin Koordinatörlüğü görevini yürütmektedir.

- Almanya'nın özellikle çaba sarf ettiği AB'nin Balkan açılımı çerçevesinde Arnavutluk ve Kuzey Makedonya'nın AB tam üyelik müzakerelerinin başlamasını Fransa'nın veto etmesi,
- Macron'un NATO'nun beyin ölümünün gerçekleştiği eleştirisinin Almanya tarafından kınanması,

İki ülke arasındaki görüş ayrılıkları kuvvetle muhtemel yönetilemez bir diplomatik gerginliğe dönüşmeyecektir, lakin Fransa'nın Almanya'nın ev sahipliğinde tertiplenen Libya konferansının kaderini belirleyecek şekilde baskın bir konumda görüşmeleri domine etmesinin zayıf bir ihtimal olduğu tahmin edilebilir.

Alman hükümetinin Libya konferansına ev sahipliği yapma çabasını daha iyi anlamak için Almanya'nın dış politikasının temelde nasıl şekillendiği ve uluslararası sistemde giderek artan krizlerle birlikte nasıl bir adaptasyon sağladığına bakılması gerekecektir.

Alman dış politikasının merkezinde Batı değerleri ve güvenlik ittifakının bir parçası olmak vardır. Özellikle Soğuk Savaş döneminde ABD ile ikili ilişkiler tüm alanlarda (siyasi, ekonomik, kültürel ve askeri) geliştirilerek geniş kapsama sahip olmuştur. Bu ikili ilişkinin NATO üyeliği ile birlikte Transatlantik ortaklığı hiçbir Alman hükümeti tarafından sorgulanmamıştır.¹

Almanya'nın dış ve güvenlik politikası anti-militarist ve "çok taraflılık" (*multilateralism*) geleneğine dayanmaktadır. Anti-militarist geleneği tarihsel deneyimleri ile ilişkili olduğundan askeri müdahaleyi son opsiyon olarak görmekte ve ittifaklar bünyesinde barışa endekli diplomatik araçlara inanmaktadır. "Çok taraflılık" ise dış ve güvenlik politikalarında komşu ülkeleri ve üye olduğu uluslararası kurumlar ile çıkar çatışmalarına mahal vermeden güvenilir bir partner olarak iş birliği içerisinde çalışması anlamını taşımaktadır.²

Sovyetler Birliği'nin dağılması ve iki Almanya'nın birleşerek tam bağımsızlığına kavuşmasından sonra bu siyasi kültür kademeli bir şekilde dönüşüme uğramıştır. Birleşmiş Almanya 1990'lar ve 2000'lerde bir taraftan birleşmenin beraberinde getirdiği ekonomik ve sosyal sorunların üstesinden gelmeye çabalarırken askeri çatışmalar boyutunda olan uluslararası krizlerde pozisyon almak durumunda kalmıştır. Alman kamuoyunda da tartışmaları alevlendiren Kosova'ya NATO müdahalesinde taraf olmuş, lakin Irak savaşında ABD'nin işgaline karşı durmuştur. Bu dönemlerde Almanya sosyal ve ekonomik reformlarla ihracata dayalı endüstrisini güçlendirme hedefiyle dış ve güvenlik politikalarında yapısal dönüşümü geciktirmiştir.

Tam bu dönemde 2011 Libya krizi Almanya'nın dış politikada stratejik eksikliğini açığa çıkarmıştır. Nitekim Almanya 2011'de geçici üye olduğu BMGK'nin Libya'da uçuşa yasak bölge tesis edilmesi oylamasında oy kullanmayarak pozisyon almamıştır. 2013'te federal hükümetin değişmesiyle birlikte önceki hükümetin gerçekleştirdiği reformlarla güçlenen ekonomiye sahip Almanya uluslararası arenada aktör olma iddiasını hayata geçirmek, dünyadaki yeni gelişmelere ve krizlere hazır olmak hedefiyle 2014'te bir kurumsal ve zihinsel yeniden yapılanma süreci başlatmıştır.³ Bu bağlamda Dışişleri Bakanlığı ve Savunma Bakanlığında yapısal değişikliğe gidilmiş ve dış ve güvenlik politika geleneği olan anti-militarist ve "çok taraflılık" anlayışının proaktif şekillenmesine imkan sağlayan mekanizmalar devreye sokulmuştur.⁴

Almanya, BM ve diğer bölgesel kurumlarla koordineli şekilde uluslararası krizlerde ara buluculuk girişimlerinde bulunarak eyleme geçip kriz önleme ve kriz sonrası stabilizasyon, insani yardım ve kalkınma alanlarında etkili olmayı hedeflemektedir.

Darbeci General Hafter'in Nisan 2019'da Trablus'a başlattığı saldırı ve uluslararası aktörlerin taraf

1. "Germany's Foreign Policy Parameters", Auswärtiges Amt, (2016), http://www.auswaertiges-amt.de/sid_ABE4039A7CEBC505A3E0A5CED6B579E7/EN/Aussenpolitik/Schwerpunkte_Aussenpolitik_node.html (Erişim tarihi: 20 Mayıs 2016)

2. Rainer Baumann ve Günther Hellmann, "Germany and the Use of Military Force: 'Total War', the 'Culture of Restraint' and the Quest for Normality", *German Politics*, Cilt: 10, Sayı: 1, (2001), s. 61-82.

3. "Krise-Ordnung-Europa", Auswärtiges Amt 2014, <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/269656/d26e1e50cd5acb847b4b9eb4a757e438/review2014-abschlussbericht-data.pdf>, (Erişim tarihi: 5 Şubat 2019).

4. Alman Dışişleri Bakanlığının İngilizce Teşkilat şeması, <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/215272/a1ca96f7e3349eca0c71707153f4cb76/organigramm-en-data.pdf>, (Erişim tarihi: 5 Şubat 2019).

olarak angajmanlarını yoğunlaştırmasına rağmen bugüne kadar Trablus'u ele geçiremediği gerçeği üzerine Almanya BM Libya özel temsilcisi Ghassan Salame ile koordineli Libya'da çatışmaların durdurulması niyetiyle Eylül 2019'da Berlin'de istişare toplantıları başlatmıştır.

Daha önce farklı ülkelerin BM ile koordineli bir şekilde Libya iç savaşını sonlandırma girişimleri başarısız olmuştur. Ayrıca uluslararası aktörlerin zamanla Libya iç savaşına daha aktif angaje olup Libya'yı vekalet savaşı alanına çevirmeleri gerçeği de BM ve Almanya tarafından dikkate alınarak Berlin Konferansı'na ilk aşamada sadece Libya iç savaşına dahil olan ülkelerin katılması kararlaştırılmıştır.

Almanya'nın istişare toplantıları sürecine ev sahipliği yapma girişimi Libya krizine dahil olan tüm uluslararası aktörler tarafından kabul görmüştür nitekim Almanya tarafsızlığını koruyup Libya iç savaşında yer almamıştır. Ayrıca özellikle Libya'nın savaş döneminden sonra altyapısının yeniden inşa edilmesi hususunda Almanya'dan maddi beklentiler vardır. Almanya'nın Libya krizinde aktif siyaset yürütmesinin temel motivasyonu ise Libya krizinin derinleşmesinin Afrika'dan gelecek olan mülteci akınının Avrupa'ya ekonomik ve siyaseten ağır maliyetler oluşturacağı endişesidir.

LİBYA İÇ SAVAŞININ ULUSLARARASI AKTÖRLERİN ÇEKİŞMESİNE EVRİLMESİ

2011'de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) 16.03.2011 tarihli kararına dayanarak NATO şemsiyesi altında askeri operasyon ile Kaddafi rejiminin çökertilmesi Libya'da iç savaş bitirmemiş, aksine Kaddafi rejiminin bıraktığı iktidar boşluğunu farklı aşiret ve yerel milislerin silah gücü kullanarak kardeş kanı dökülmesine yol açmıştır. BM'nin himayesinde Libya'da barış, istikrar ve demokrasi hedefiyle iç savaşa taraf olan fraksiyonlarla yürütülen birden fazla ateşkes görüşmesi ancak 2015'in sonunda Roma'da gerçekleşen uluslararası Libya konferansında Libya Siyasi Anlaşması (LSA) ile sağlanıp Libya'da geçiş sürecini yönetmesi üzere Libya halkını temsil eden resmi hükümet olarak Libya Başkanlık Konseyine bağlı olan Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) görevlendirilmiştir.

Ancak Libya'da sekiz yılı aşkın süren iç savaşın geldiği son nokta ise darbeci milis lideri Hafter'in Nisan 2019'da Trablus merkezli ve BM nezdinde Libya'yı temsil eden UMH'ye saldırması olmuştur. Hafter daha önce de 2012'de parlamento seçimleri ile iktidar olan Genel Ulusal Kongreye (GUK) karşı Mayıs 2014'te "Onur Operasyonu" adı altında silahlı mücadele girişiminde bulunmuştur. Görünen o ki Libya iç savaşında Hafter'in kendisine kazanım sağlamayacak mutabakatlara silahla cevap vermek gibi bir alışkanlığı söz konusudur ki böylelikle Hafter yine beraber hareket ettiği müttefiklerinin telkiniyle Moskova'da istişare sonucu önüne konan ateşkes anlaşmasını müteakip tarafların barış görüşmeleri deklarasyonunu imzalamamıştır.

2011'de ABD'den Libya'ya geri dönen Hafter Kaddafi rejimine karşı cephede yer almış, devamında iç savaş yıllarında zamanla milis lideri olarak uluslararası aktörlerden aldığı maddi ve askeri destekle Libya denklemine nüfusunu artırıp konumunu güçlendirmiştir. Bundan mütevellit Libya iç savaşına uluslararası aktörlerin dahil olmasının baş sorumlusu olarak Hafter'i işaret etmek mümkündür. Özellikle Hafter'in Libya'nın meşru hükümetini devirme girişimleri sadece Libya'yı iç savaşa sürüklememiştir, aynı zamanda her iki cephede taraf olan uluslararası aktörlerin jeostratejik, güvenlik ve ideolojik ajanda çerçevesinde karşılıklı hesaplaşmalar ve çıkar çatışmalarına girmesine sebebiyet vermiştir. Uluslararası aktörler ve ajandalarından öne çıkan bazıları şunlardır:

- İdeolojik bağlamda Mısır, Suudi Arabistan, BAE ve İsrail Libya hükümetini Müslüman Kardeşler (İhvan-ı Müslimin) ile bağlantılı olduğu kanaatine varıp veya suni bir şekilde öne sürüp, Türkiye ve Katar tarafından desteklendiğini de düşünerek, UMH'nin meşruiyetini sorgulamaktadır. Bu ülkelerin gayesi Libya devlet yapısının darbeci Sisi'nin askeri-bürokratik yapısıyla Mısır devlet modeline dönüşümü ile *status quo ante* yani Libya'da hedeflenen yönetim sistemi Kaddafi rejimine benzer bir devlet yapısıdır.

- Jeostratejik bağlamda Doğu Akdeniz bölgesinde “münhasır ekonomik bölge” (MEB) enstrümanı ile Türkiye, KKTC ve Libya blok halinde Yunanistan, GKRY, Mısır ve İsrail’e karşı deniz coğrafyasında egemenlik mücadelesi vermektedir. Türkiye-Libya MEB anlaşması Türkiye’ye karşı Doğu Akdeniz’de kurgulanan oyun dışı bırakma girişimlerine karşı bir hamle olarak da algılanabilir. Haliyle UMH’nin meşruiyetini savunması Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de milli çıkarlarına hizmet etmektedir.
- Güvenlik bağlamında Avrupa ülkeleri üç konuya odaklanmış durumdadır:
 1. Libya’dan Avrupa’ya mülteci akımı ilk konudur. Almanya ve İtalya mülteci sorununun koordinasyonunda UMH’yi muhatap almayı tercih etmektedir, çünkü Libya Afrika kıtasının Avrupa’yı hedef alan mülteci akımının ana güzergahı konumundadır ve Avrupa’ya kaçış noktaları UMH’nin kontrolünde olan liman ve sahiller bölgesidir. Ayrıca bilhassa Almanya Rusya’nın desteklediği Hafter’in Trablus’u ele geçirmesi durumunda Rusya’nın mülteci krizini Avrupa’ya karşı silah olarak kullanma riskini görmezden gelmemektedir.
 2. Fransa Libya’da DEAŞ’ın mevcudiyetini ön sürerek DEAŞ’ın tekrar canlanmasını engellemekte kararlı olduğunu mütemadiyen ifade etmektedir. Fransa Hafter’i uluslararası kamuoyu nezdinde DEAŞ ile mücadele eden sadık bir müttefik olarak kahramanlaştırmaktadır. Fransa mülteci meselesinde İtalya ve Almanya kadar hassas değildir. Libya’da İtalya ile Fransa’nın arasındaki rekabet tarihi tecrübenin dışında bu farklı önceliklerden de ibarettir.
 3. Libya’nın petrol ve gaz kaynakları AB ülkelerinin Rus gazına bağımlılığını azaltması açısından stratejik önem teşkil etmektedir. Bu

bağlamda Almanya ve İtalya Libya’nın meşru hükümeti ile diplomatik teamüller gereği ilişkilerini yürütürken diğer yandan Fransa’nın tarafsızlık görüntüsü vererek hem Hafter’i desteklemesi hem de Rusya ile aynı safta yer alması, AB’nin dış ve güvenlik politikalarında beraber hareket etme ilkesine tezat oluşturmaktadır. Böylelikle bu durum Avrupa’nın enerji tedarik kaynağının çeşitlendirilmesini de tehlikeye atmaktadır.

- ABD’nin Libya krizinde aktif angajman ile sahada olmaması sonucu oluşan boşluğu Rusya’nın özellikle Ekim 2019’dan itibaren Hafter’e sağladığı yoğun askeri destekle (silah sevkiyatı, askeri danışman, paralı asker) doldurmuştur. Böylelikle Hafter sahada askeri kazanımlar sağlamış ve savaşın kaderini Hafter’in lehine çevirmiş olması belirgin bir şekilde gözlenmektedir. Rusya’nın Libya’da artan nüfusu AB ülkelerini iki sebepten dolayı tedirgin etmektedir:
 1. Afrika’dan Avrupa kıtasına yönelen mülteci akımının Libya güzergahından geçtiğinden dolayı Rusya’nın kontrolünde bir Libya Avrupa’yı istikrarsızlaştırma potansiyeline sahip olduğu algısı özellikle Almanya ve İtalya’da mevcuttur. Tıpkı geçmiş yıllarda Suriye’den Avrupa’ya yönelik gerçekleşen mülteci akımının müsebbibinin Esed rejimini destekleyen Rusya’nın olduğu gibi.
 2. Rusya Avrupa’nın enerji tüketiminde ana tedarikçi konumunu daha da güçlendirme adına Libya’nın Avrupa’ya petrol ve gaz tedarikini kontrol edebilir konuma gelmesi.

BERLİN İSTİŞARE TOPLANTILARI SÜRECİNDEN BERLİN LİDERLER ZİRVESİNE

Libya iç savaşında aktif pozisyon alan devletler (Türkiye, İtalya, Mısır, BAE), BMGK daimi üyeleri (ABD, Rusya, Çin, İngiltere ve Fransa) ve ilaveten Arap Birliği, Afrika Birliği ve AB temsilcilerinin katılımı ile

şimdiye kadar toplam beş istişare toplantısı yapılmıştır. Bu istişare toplantılarının hedefi ihtilaf oluşturan konularda, başta ateşkes anlaşması sağlanması olmak üzere, taraflarca mutabakat sağlanıp liderler zirvesi ile tescillenmesidir. Daha sonraki süreçte ise Libya iç savaşının sonlandırılıp siyasi müzakere sürecinin başlatılması öngörülmektedir.

Son aylarda uluslararası kamuoyunun Libya'ya dikkatini yöneltmesi ve kriz yönetim araçları üzerinde yoğunlaşmasının sebebi ise iç savaşın Libya sınırlarını aşıp Avrupa, Kuzey Afrika ve Ortadoğu bölgelerine sıçrama tehlikesini sorunsallaştıran yaklaşımlardır. Bu bağlamda Berlin istişare toplantıları son üç ayda hızlandırılarak 2020 yılının başlarında Libya krizine dahil olan ülkelerin katılımı ile Berlin'de liderler zirvesinin gerçekleşmesi planlanmıştır. Liderler zirvesi için tarih en erken Ocak ayının sonu olarak hedeflenmişti lakin Türkiye ve Rusya'nın himayesinde Moskova'da Libya hükümeti ve Hafter güçleri arasında barış görüşmelerinin başlamasına yönelik atılan adımlar Berlin liderler zirvesinin öne alınmasını sağlamış ve 19 Ocak 2020 tarihinde tertiplenmesine karar verilmiştir. Dolayısıyla Türk-Rus Libya barış inisiyatifi Berlin sürecinin hızlandırılmasına vesile olmuştur.

İlk başlarda Berlin Konferansı'nın ana gayesi Libya'da çatışan taraflar arasında ateşkesin sağlanması olarak belirlenmişti. Bu doğrultuda toplantının sadece bir gündem maddesinin olması planlanmıştır: Libya'da iç savaşa dahil olan uluslararası aktörlerin savaşan taraflara askeri desteği sonlandırmaları ve yürürlükte olan silah ambargosuna uymaları. Böylelikle Libya'da çatışan taraflar silah ve mühimmat desteğinden mahrum kalacak, kısa zamanda ateşkes anlaşmasına ikna edilecek, akabinde taraflar arasında siyasi sürecin yeniden başlamasına geçiş sağlanacaktı. Hafter'i destekleyen Fransa, Mısır ve BAE ise bu stratejiye meydan okuyarak aykırı davranmıştır. Şöyle ki Hafter'in sahadaki askeri kazanımlarını riske atmamak adına toplantının gündemine eşzamanlı olarak ateşkes anlaşmasının şartları ve Libya'da siyasi çözümün ana hatlarının istişaresini ekletmişlerdir. Son aylarda yapılan toplam beş istişare toplantısında sadece ateşkes şartları tartışılmamış, aynı

zamanda siyasi çözümün boyutları da ele alınmıştır. Lakin kayda değer bir gelişme sağlanamamıştır.

Hafter cephesinden talep edilen ateşkes şartlarının bazıları şunlardır:⁵

- UMH kontrolünde olan Libya Merkez Bankasının yönetimine Hafter güçlerinin dahil edilmesi
- Ateşkes anlaşması durumunda UMH'ye bağlı milislerin silahsızlandırılması
- Hafter'e bağlı silahlı milislerin Trablus'ta konuşlandırılması
- Muhtemel bir siyasi çözümün sonucunda Hafter'in silah gücüyle sağladığı toprak kazanımları ile direkt orantılı olarak siyasi güç elde etmesi

UMH cephesi adına Türkiye'nin üzerinde ısrarla durduğu şartlar şunlardır:

- Hafter'i destekleyen ülkelere hitaben silah desteğinin durdurulması
- Libya'nın meşru hükümetinin tanınması
- Hafter milislerinin meşru hükümete karşı illegal bir savaşın neticesinde ele geçirilen topraklardan çekilmesi
- Libya'nın enerji kaynaklarının tek sahibi Libya halkının olduğu ve yabancı ülkelere peşkeş çekilmemesi

Berlin liderler zirvesine Libya iç savaşına dahil olan devletler (Türkiye, İtalya, Mısır, BAE), BMGK daimi üyeleri (ABD, Rusya, Çin, İngiltere ve Fransa) ve ilaveten Arap Birliği, Afrika Birliği yanı sıra ilk defa Cezayir ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti de katılacaktır. Cezayir'in davet edilmesi komşu ülke konumundaki Libya'da tırmanan krizin kendi topraklarına da sıçraması endişesinden kaynaklanmaktadır. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin katılımı ise Orta Afrikalı mültecilerin ve iç çatışmalardan dolayı yakla-

5. Wolfram Lacher, International Schemes, Libyan Realities, Attempts at Appeasing Khalifa Haftar Risk Further Escalating Libya's Civil War. SWP Comment 2019/C 45, November 2019, 4 Pages

şık 450 bin Kongolunun mülteci konumuna düşmüş olması ve Libya güzergahından Avrupa'ya ulaşmayı hedeflediğinden ötürüdür.

Berlin istişare toplantılarına şimdiye kadar davet edilmeyen UMH Başbakanı Serrac ve milis lideri Hafter'in 19 Ocak'taki toplantıya davet edilmesi Moskova'da ateşkes bağlamında atılan dev adımlardan kaynaklıdır.

Berlin istişare görüşmeleri hazırlığı sürecinde BM ve Almanya'nın tutarsız kararları ve öngörü hatalarından dolayı şimdiye kadar gerçekleştirilen beş fasıldan ibaret görüşmelerde hiçbir konuda uzlaşma elde edilememiş ve sürecin uzamasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca Hafter cephesine avantaj sağlanmıştır.

Tutarsızlığın temel sebebi, hem UMH'nin hem de Hafter'in Berlin istişare görüşmelerine davet edilerek Libya'nın meşru hükümetinin darbeci Hafter ile aynı kefeye konulmasıdır. Bu durum mevcut meşruiyet sorununu derinleştirip Libya'da barışın sağlanmasını zorlaştırmış ve Hafter'in UMH'ye yönelik saldırılarını teşvik etmiştir.

Öngörü hatası ise, BM ve Almanya'nın beklentilerinin Hafter'i destekleyen ülkelerin aylar süren savaşın kazanılamaması gerçeğini görüp müzakere masasında tavizkar bir tutum içerisinde olmalarıdır. Böylelikle Hafter cephesinin ciddi tavizleri ile kalıcı bir ateşkes anlaşmasının mümkün olduğu düşünülmüştür. Lakin Rusya'nın Kasım 2019'da Hafter'e sağladığı silah sevkiyatı, askeri danışman ve paralı asker desteği Hafter'in askeri alanda elini güçlendirmiş, savaş isteğini

artırmış ve Trablus'u kuşatma operasyonunu tetiklemiştir. Fransa, BAE ve Mısır da savaşın devam etmesi hususunda kararlı bir duruş sergilemiştir.

BERLİN LİDERLER ZİRVESİNİN YEGANE HEDEFİ KALICI ATEŞKES

19 Ocak 2020 Pazar günü Berlin'de bir araya gelecek liderler ve hükümet temsilcilerinin temel hedefi İstanbul'da başlayan ve Moskova'da Erdoğan ve Putin'in ara buluculuğunda fiilen temin edilen ateşkesin kalıcı olmasını sağlamak olacaktır.

Berlin istişare toplantılarının aylardır başaramadığı ateşkes uzlaşısını Türkiye ve Rusya sahada ve masada ağırlığını hissettirerek Serrac ve Hafter'e kabul ettirmiştir. Hafter ateşkes anlaşmasını imzalamasa da ateşkesi kabul ettiğini açıklamıştır.

Ancak taraflar arasında karşılıklı güven ortamının oluşması ve Libya'nın toprak bütünlüğünü esas alan kalıcı bir barış anlaşmasını içeren siyasi sürecin başlaması gerekecektir. Hafter güvenilebilir müzakere muhatabı olmaktan uzak bir profil çizmektedir. Burada Erdoğan ve Putin'in kararlılığı ve gerektiğinde güç kullanma opsiyonu masada bulundurulması elzem olacaktır.

İstanbul'da duyurulan, Moskova'da fiilen netleşen ve Berlin'de muhtemelen kalıcılığı mühürlenecek olan ateşkes anlaşması aynı zamanda Ankara-Moskova-Berlin hattında kriz önleme ve kriz sonrası stabilizasyon alanlarında yeni bir istişare ve iş birliği mekanizmasını ortaya koymaktadır.

